

Innhold

Forord	9
Innledning	11
Bokas kultursyn: Det dobbelte kulturbegrep	16
Del 1 Hvilken kulturarv skal skolen overføre, og hvorfor?	21
Kapittel 1	
Kulturarvens innhold, begrunnelser og status	23
1.1 Lovgrunnlaget	23
Siste formålsparagraf fra 2009	26
1.2 Kulturarvens innhold	29
En normativ eller en representativ arv?	29
Felles eller lokal kulturarv?	33
Eleven som arvtaker	36
1.3 Hvordan begrunnes og framheves kulturarven?	40
Begrunnelser om kulturutvikling	41
Kulturarven som infrastruktur	43
1.4 Kulturarvens status	46
Kapittel 2	
Den kristne og humanistiske kulturarv	48
2.1 Felles verdier – kristen tro og moral?	48
2.2 Religions- og livssynsopplæringen	52
Hovedtrekk i en utvikling	52
Dagens RLE/KRLE-fag	58
Kapittel 3	
Den estetiske dimensjon	61
3.1 Begrepet estetisk	61
3.2 Den estetiske dimensjon i grunnskolens læreplaner	66
Norsk	72
Kunst og håndverk	72
Musikk	72
Felles for fagene	73
3.3 Hvilken utvikling har funnet sted?	74

Kapittel 4

Felleskultur og elevmangfold	76
4.1 Hvilken kulturarv velges ut, og hvorfor?	76
Hvilken kulturarv velges ut i en skole for alle?	76
Er kulturarv et reseptivt begrep om bevaring eller et kreativt begrep om fornying?	78
Hvordan presenteres kulturarven i møte med elevers ulike kulturelle referanseramme?	80
Hvordan begrunnes kulturarven, og hvilken status har den?	81
4.2 Den kristne og humanistiske arv	81
4.3 Den estetiske arv	83
4.4 Veien videre?	85
 Del 2 Den personlige kulturarv	 87

Kapittel 5

Eksempel på en personlig kulturarv	91
---	----

Kapittel 6

Elevens «er i»-kultur	99
6.1 Kulturelle trender i globalt perspektiv	102
Ronald Ingleharts globale undersøkelser	102
Globaliseringen	107
6.2 Kulturforandring i vår vesterlandske kulturkrets	109
6.3 Kulturforandring og kulturforankring	113
Norsk monitors undersøkelser	114
Synet på religion	116
– et eksempel	119
Generelle oppdragelsesverdier	121
6.4 Kulturvariasjon av etnisk og regional art	122
6.5 Studier av barns og unges kultur	124
Nyere undersøkelser	125
6.6 Eleven som kulturbærer	128

Kapittel 7

Læreren som kulturbærer	130
7.1 Et kort historisk riss	131
Seminarene på Notodden og i Volda	131
Dagens situasjon	132
7.2 Læreres syn på skolens fagopplæring	134
7.3 Læreres kulturforståelse	136
7.4 Hva vil det si å være kulturbærer?	138

Del 3 Pedagogiske utfordringer i valg av innhold og læringsformer 143

Kapittel 8

Det dobbelte didaktikkbegrep – om konstruksjon av innhold 145

8.1 Læreres kulturforståelse og praksis 145

8.2 Det dobbelte kulturbegrep 148

8.3 Kulturbegrepet som hjelp i tolkningen av lærerintervju 148

8.4 Didaktiske implikasjoner: den dobbelte didaktikk 149

Fagdidaktiske eksempler 152

Kapittel 9

Skolens verdigrunnlag og elevens verden 156

9.1 Hva kjennetegner verdier og holdninger 156

9.2 Hvordan få verdiene til å skinne? om estetiske virkemidler 160

Tekster og fortellinger 160

Bilder og toner 161

9.3 Formidling og konstruksjon av verdier og holdninger. 163

Kapittel 10

Relasjonelle læringsformer 166

10.1 Deweys syn på erfaring 166

10.2 Samtale, dialog og diskurs 168

Vygotskijs samtale med basis i livsverden 168

Bakhtins dialog 169

Diskurs 171

En sammenfatning 172

10.3 Praksisfellesskap 173

Tilsiktet og utilsiktet holdningsdannelse i skolen. 174

10.4 Kulturoverføringens utfordringer 178

Kapittel 11

Elevenes bagasje 180

Litteratur 185

Vedlegg

Intervju med Hans Østvold, aktør 1960–1990 196

Register 203

Forord

Det er en livlig debatt i media for tiden om ytringsfrihet, religionsfrihet og andre verdier vi i den vesterlandske verden setter høyt. Samtidig viser hendelser både i global og nasjonal sammenheng at en rekke verdier er utsatt og under press, og slett ikke deles av alle. Med økt mobilitet og økt teknologisk framgang er verdier fra ulike kulturer til stede på felles kulturelle arenaer, og de tydeliggjør både likheter og forskjeller i verdisyn. Og vi er i en fase hvor betydningen av våre egne verdier er stor, samtidig som vårt økende multikulturelle samfunn representerer store utfordringer.

I Norge har grunnskolen i generasjoner hatt som oppgave å formidle sentrale deler av vår kulturarv – noe som også er tilfelle i dag. Denne boka er ment som et bidrag til innsikt i hva denne kulturarven består av, hvordan den endrer seg, og hvordan den er ment å fungere. Dessuten er målet å øke bevisstheten om den kulturarv vi alle er bærere av gjennom våre levde liv, og som utgjør «min personlige kulturarv». I møtet mellom disse to former for kulturarv foregår skolens læring. Denne utfordringen betinger både innsikt i en dokumentert kulturarv, i elevenes kulturelle referanseramme, og i læringsformer som er egnet til å skape møtepunkter.

Boka er et resultat av mange års forskning og formidling omkring temaet kulturarv i skolen, og jeg ønsker slik å bidra i tidens levende debatt om et viktig anliggende både i samfunn og skole.

Målgruppen er studenter i høyskole og universitet både på bachelornivå, og ikke minst på masternivå. Innholdet er sentralt både innenfor lærerutdanning og pedagogikk, innen estetiske fagområder og i studier i religion og livssyn.

Jeg vil takke kollega professor Aslaug Kristiansen ved UiA for gode innspill og positiv respons og Høgskolen i Sørøst-Norge for økonomisk støtte.

Notodden, 15. mars 2017

Else Marie Halvorsen